

ОРЛАНДО

ARETÉ

www.areté.rs

Збирка
Areté

Главна и одговорна уредница
Нина Гуглета

Наслов оригинала
Virginia Woolf
ORLANDO

Превод
Славица Стојановић

Лектура
Ирина Вујичић

Коректура
Ивана Томић

Графичко обликовање
Јана Вуковић

Штампарија
Artprint, Нови Сад

Тираж
1000 примерака

Издавач
Areté, Београд

ОРЛАНДО

биографија

Вирџинија Вулф

Превод

Славица Стојановић

за
В. Саквил – Весї

ПРЕДГОВОР

Много пријатеља помагало ми је у писању ове књиге. Неки су мртви и тако велики да се једва усуђујем да их именујем, али нико не може да чита или пише а да не престано не дугује Дефоу, сер Томасу Брауну, Стерну, сер Волтеру Скоту, лорду Меколију, Емили Бронте, Де Квинсију и Волтеру Пејтеру – да именујем прве који ми долазе на памет. Други су живи и због тога мање уливају страх иако су можда, на свој начин, исто тако велики. Посебно дугујем г. Ч. П. Сенгеру, без чијег познавања закона о некретнинама ова књига никада не би била написана. Широка и необична ерудиција г. Сидни-Тарнера спасла ме је, надам се, неких жалосних погрешака. Имала сам ту предност – само ја могу да проценим колику – знање кинеског језика г. Артура Воулија. Мадам Лопокова (гђа Џ. М. Кејнс) била ми је у помоћи да поправим свој руски. Беспримерној симпатији и имагинацији г. Роцера Фраја дугујем све што од разумевања уметности и сликарства можда поседујем. Окористила сам се, надам се, у једној другој области,

о изразито продорну, па макар и оштру критику мог сестрића г. Џулијена Бела. На неуморна али не мање ватрена истраживања у архивима Хероугејта и Челтенама гђица М. К. Сноудон може бити горда. Други су ми пријатељи помогли на исувише различите начине да би ови били наведени. Морам се задовољити именованем г. Ангуса Дејвидсона, гђе Картрајт, гђице Ценет Кејс, лорда Бернерса (чије се знање елизабетанске музике показало непроцењиво), г. Френсиса Бирела, мога брата др Адријена Стивена, г. Ф. Л. Лукаса, г. и гђе Дезмонда Макартија, најинспиративнијег критичара, мога зета г. Клајва Бела, г. Џ. Х. Рајлендса, леди Коулфакс, гђице Нели Боксол, г. Џ. М. Кејнса, г. Хјуа Волпола, гђице Вајолет Дикинсон; плем. Едварда Саквила Веста, г. и гђе Сент Џон Хачинсона, г. Данкана Грента, г. и гђе Стивена Томлина, г. и леди Отолин Морел, моје свекрве, гђе Сиднија Вулфа, г. Озберта Ситвела, мадам Жак Равера, пуковника Кори Бела, гђице Валери Тејлор, г. Џ. Т. Шепарда, г. и гђе Т. С. Елиота, гђице Етел Сендс, гђице Нен Хадсон, мога сестрића г. Квентина Бела (старог и вредног сарадника на књижевности), г. Рејмонда Мортимера, леди Цералда Велслија, г. Литона Стрејчија, виконтесе Сесил, гђице Хоуп Мирлис, г. Е. М. Форстера, плем. Харолда Николсона и моје сестре Ванесе Бел – али листа прети да претерано нарасте а већ је исувише одлична. Јер док она у мени буди најпријатнија сећања, у читаоцу ће неизбежно побудити очекивања која сама књига једино може да изневери. Стога ћу завршити захвалношћу службеницима Британског музеја и Архива на њиховој уобичајеној љубазности, мојој сестрицини гђици Анђелики Бел за службу коју нико до она није могао извршити, и мом мужу на стрпљењу с којим је стално помагао моја истраживања и на дубоком историјском знању коме ове стране дугују онај степен тачности који су можда

постигле. Коначно, захвалила бих, да нисам изгубила његово име и адресу, једном господину у Америци који је великодушно и добровољно исправио интерпункцију, ботанику, ентомологију, географију и хронологију ранијих мојих радова и који, надам се, неће жалити труда у овом случају.

В. В.

ПОГЛАВЉЕ I

Он – јер није могло бити сумње у његов пол, иако је мода оног времена радила на томе да то маскира – управо је одсецао главу Мавра, која се љуљала с кровне греде. Имала је боју старе фудбалске лопте и мање-више тај облик, изузев упалих образа и једно два прамена храпаве, суве косе као длака кокосовог ораха. Орландов отац, или можда његов деда, скинуо ју је с рамена силног паганина који је искрснуо под месечином на варварским борилиштима Африке; и сад се она непрекидно лагано љуљала на промаји која никада није престајала да дува у собама у поткровљу циновске куће лорда који га је убио.

Орландови преци јахали су пољима златоглава, каменим и пољима која су напајале чудне реке и оборили су много глава разних боја с много рамена и донели их овамо да висе на гредама. Тако ће и он, заклео се Орландо. Али пошто је имао тек шеснаест година, премлад да с њима јаше у Африку или Француску, искрао би се од мајке и паунова у башти и отишао у своју

собу у поткровљу и тамо би замахивао и заривао и комадао ваздух својом оштрицом. Понекад би пресекао конопац па је лобања треснула о под и морао је да је опет диже качећи је с некаквим витештвом скоро изван домашаја па се непријатељ тријумфално церио на њега кроз црне смежуране усне. Лобања се љуљала напред-назад, јер је кућа, на чијем је врху он живео, била тако огромна да је изгледало да је у њу ухваћен сам ветар који је дувао тамо-амо зими и лети. Фина зелена таписерија с ловцима непрестано се померала. Његови су преци били племенити одвајкада. Дошли су из северних маглина носећи племићке круне на главама. Није ли шипке мрака и жуте баре које су се укрштале у соби правило сунце падајући кроз шарено прозорско стакло витража големих оклопа. Орландо је сада стајао наред жутог тела хералдичког леопарда. Кад је ставио руку на прозорску даску да отвори прозор, рука се тог трена обојила црвено, плаво и жуто као лептирово крило. Тако да они који воле симболе и имају смисла да их дешифрију могу да примете да, иако су уобличене ноге, лепо тело и добро скројена леђа били украшени разним бојама хералдичког светла, Орландово лице, када је широм отворио прозор, осветљавало је само сунце. Отвореније мргодно лице тешко би се могло наћи. Срећна мајка која га роди, још срећнији биограф који бележи његов живот! Никад она не мора да се љути, ни он да зове у помоћ романсијера или песника. Од дела до дела, од славе до славе, из службе у службу кроз које овај мора да прође, док не достигну некакво место које је врхунац њихових жеља. Орландо је, кад се погледа, био скројен тачно за једну такву каријеру. Руменило образа покривале су длацице брескве; оне над усном биле су тек мало дебље него на образима. Саме усне биле су кратке и лако повучене уназад над зубима изузетне бадемасте белине. Ништа није

реметило стреловити нос у његовом кратком, напетом лету; коса је била тамна, уши мале и чврсто приљубљене уз главу. Али, авај, тај се каталог младалачке лепоте не може окончати без помињања чела и очију. Авај, врло се ретко рађају људи лишени све троје; да погледамо право у Орланда како стоји крај прозора, морамо признати да је имао очи као натопљене љубичице, тако велике да је изгледало као да им је вода дошла до руба и раширила их; а чело као испупчење мраморне куполе утиснуто између два празна медаљона, својих храмова. Непосредно гледајући очи и чело, ми пишемо хвалоспев. Непосредно гледајући очи и чело, морамо признати хиљаде несагласја а циљ сваког доброг биографа јесте да то игнорише. Узнемиравали су га призори, као приказ његове мајке, веома лепе госпе у зеленом која је ишетала да нахрани паунове с Твичет, својом слушавком, у пратњи; усхићивали су га призори – птице и дрвеће и заљубљивали га до смрти – вечерње небо, вране које се враћају кући; и тако, успињући се спиралним степеницама у његову главу – где је било пространо – сви ти призори и звуци из баште такође, ударци чекића, цепање дрва, стварали су ону гунгулу и збрку које се гнуша сваки добар биограф. Али да наставим – Орландо је полако увукао главу, сео за сто и, с напола свесним изразом оних који чине оно што чине сваког дана свог живота у то време, извадио је свеску обележену као „Етелберт: Трагедија у пет чинова” и старо умрљано гушчје перо умочио у мастило.

Убрзо је поезијом испунио десет и више страница. Био је речит, очито, али био је апстрактан. Порок, Злочин, Беда били су јунаци његове драме; било је краљева и краљица немогућих територија; ужасни заплети су их збуњивали; племенита осећања су их прожимала; никад ни реч није речена онако како би је он изговорио, већ је све било изврнуто благоглагољивошћу

и слаткоћом које су, узмемо ли у обзир његову доб – још му није била седамнаеста – и да је шеснаести век имао да пређе још много година, биле знатне. Коначно је ипак стао. Описивао је, као што млади песници одувек описују, природу и, да би постигао тачну нијансу зеленог, гледао је (и ту је показао више смелости од многих) сам предмет, био је то лоровов грм који је растао под прозором. После тога, наравно, више није могао да пише. Зелено у природи је једна ствар, зелено у књижевности друга. Природа и писање изгледа да поседују природну антипатију; споји их и растргнуће се на комаде. Нијанса зеленог му је, сада је Орландо видео, покварила риму и пресекла метар. Штавише, природа има сопствене трикове. Кад једном погледа кроз прозор на пчеле у цвећу, пса како зева, залазак сунца, кад једном помисли „колико ћу пута видети како сунце залази”, итд, итд, (мисао је исувише позната да би била вредна исписивања), човек испушта перо, узима капут, дугим кораком излази из собе и запне за оковани сандук како то већ иде. Јер Орландо је био малчице неспретан.

Пажљиво је избегавао да било кога сретне. Стабс, баштован, долазио је стазом. Сакрио се иза дрвета док он не прође. Кроз вратанца у баштенском зиду искрао се напоље. Заобилазио је све штале, штенаре, пиваре, дрводељске радионице, праонице, места где су се правиле лојане свеће, убијали волови, прикивале потковице, шили кожни прслуци – јер кућа је била град окружен људима на послу у својим различитим занатима – и стигао је до у папрат обрасле стазе која је непоажена водила узбрдо. Вероватно постоји сродство међу особинама, једна повлачи другу, биограф мора овде да скрене пажњу на чињеницу да је та трапавост увек спојена с љубављу према усамљености. Као што се саплитао о шкрињу, Орландо је природно волео

усамљена места, широке видике и да се осети заувек и заувек и заувек сам.

Тако, после дуге тишине, „Сам сам”, одахнуо је коначно, отворивши уста први пут у овом запису. Хо-дао је врло брзо узбрдо, кроз папрат и глогово грмље, изненадивши јелена и дивље птице, до места крунисаног једним усамљеним храстом. Овај је био веома висок, заправо тако висок да је деветнаест енглеских грофовија могло с њега да се види; а за ведрих дана тридесет, или четрдесет ако је време веома лепо. Понекад се могао видети Енглески канал, како непрестано враћа талас за таласом. Могле су се видети реке и чамци за забаву како клизе по њима; и велики једрењаци како испловљавају на море; и армаде са облацима дима из којих је долазило тупо грување топова; и тврђаве на обали; и замкови међу ливадама; и ту осматрачница; тамо утврда; и опет једна огромна зграда као она Орландовог оца, концентрисана, као град у долини окружен зидовима. На истоку су биле шиљате куле Лондона и градски дим; и можда на самој линији неба, када је дим био у правој четврти, груби врх и назубљене ивице самог Сноудона големе су се појављивале међу облацима. За тренутак је Орландо стао прерачунавајући, зурећи, препознајући. То је била очева кућа, оно стриचेва. Тетка је имала оне три велике куле међу дрвећем. Њихове су биле пустара и шума, фазан и јелен, лисица, јазавац и лептир.

Дубоко је уздахнуо, и бацио се – било је страсти у његовим покретима које заслужују ту реч – на земљу у подножју храста. Волео је да испод све те летње кратковечности осети хрбат земље испод себе јер је таквим држао храст; или, јер слика иде за сликом, била су то леђа великог коња кога је јахао; или палуба брода који безглаво јури – био је заправо све, све док је био чврст јер је осећао потребу да за нешто закачи своје